

1800 Gammel -Tomas

Senhøstes 1751 kommer en liten pjokk til verden på Nedre Vigdenes. Han blir døpt annen juledag. Det er vel tvilsomt om folket øverst i Forradalen feiret jul på den tiden. Det var harde tider, dalføret hadde så vidt kommet seg etter Armfeldts herjinger – skjønt de lengst oppe i en sidedal hadde ligget ganske så godt beskyttet. Nede i hoveddalføret rådet de mørke menn. Prosessen mot – og henrettelsen av Ingeborg Klokkhaugen året før – preget folket. Foreldre til guttpjokken var Torstein Eriksen Almli (1709 – 1776) og Gura Tomasdatter Vigdenes, (1709 – 1756) – og de ga gutten navnet Tomas. Mora dør da Tomas er fem år, og faren gifter seg på nytt i 1758 med Ragnhild Hagen (1725 – 1773). Husbonden ble enkemann to ganger.

Torstein på Vigdenes ønsket nok at Tomas, som eldste sønn - skulle gifte seg og overta gården. Tomas hadde en sju år yngre bror, Ola – ellers bare søstre. Han likte nok ikke at faren maste om kvinnfolk og giftermål.

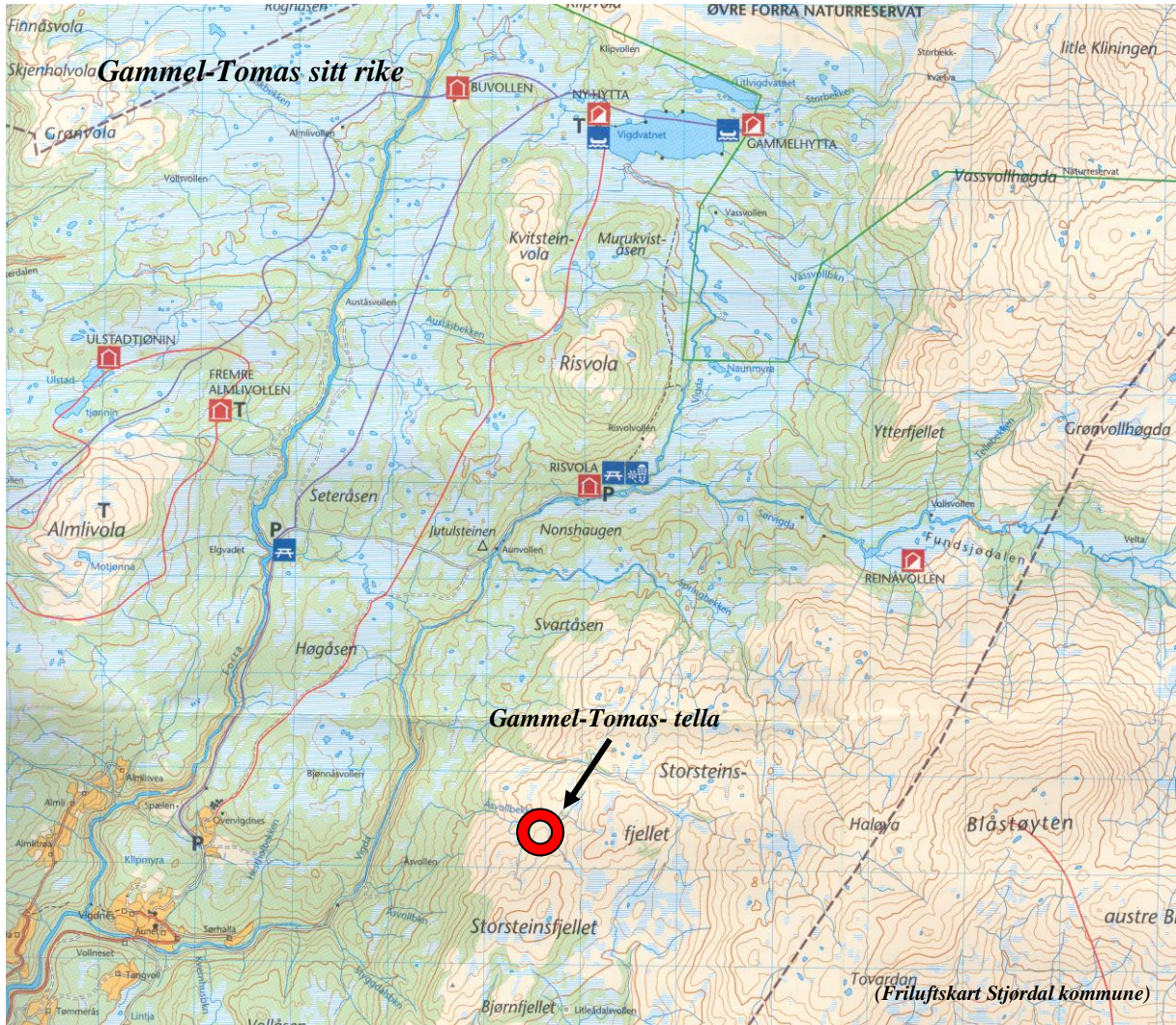
Da faren døde i 1776, dro Tomas til skogs i dobbelforstand. Han var 25 år gammel – og etter datiden begynte å bli en gammel mann. Han ga avkall på det trygge, det å være bonde. Skogen og fjellet ropte ham til seg. Han kjente hver stubbe og stein som sin egen bokselomme. Og der inne mellom Blåstøyten og Klininga i sør og Hårskallen og Kammaran i nord fant han sitt livsgrunnlag. Her streifet han omkring, tok seg noen turer innover til Hermanssnasen og la området rundt Færen innunder sitt revier. Våren ga optimisme også for Tomas. Sommeren ga ham nødvendig livsglede. Høsten ga ham næring – mens vinteren var hans årlige kamp mot elementene. Han behersket alle årstidene. Han lyttet, lærte og forstod. Han levde ikke bare i pakt med naturen. Tomas var naturen. Han hadde sine boplasser på ulike steder. Om sommeren var han en nomade. Slik fulgte han sola, årstidenes skiftninger og viltets vandring.

Vinteren tvang ham fra det mobile til det mer statiske. Han tok derfor i bruk de ulike ”sagstuguer” langs Forra. Folket hadde til alle tider tatt seg til rette og etablert mer eller mindre brukbare sager. Hvem som eide grunnen var kanskje ikke så viktig. Sagene ble derfor omtalt som ”tjuvsager”. Etter hvert ble det færre og færre av sagbrukene. Kun de beste og største ”overlevde” utviklingen. Mange ble nedlagte, og Tomas tok relaterte sagstuer til sin bopel. Fra denne sagstua gjorde han sine jakt- og fisketurer innover viddene. Når vær og vind tvang ham til ro, utformet han de fineste kopper, kar, øser og skeier. Det fortelles at han av en gedigen furustokk utformet en såkalt langbenk. Den bar

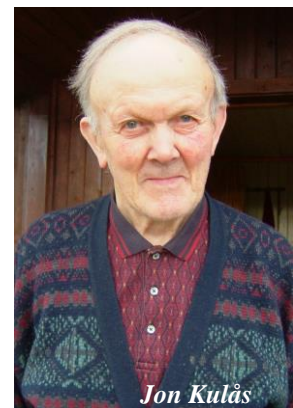
han ned i bygda og solgte. I den forbindelse fortelles det at benken var så tung at det var så vidt to mann klarte å flytte på den.

Tomas forsøkte å ha en hest der inne på fjellet, hvilket i og for seg ikke skulle være så vanskelig. Men en dag Tomas måtte ned i bygda, gikk det galt. Tomas hadde stelt bra med hesten, og hadde lagt fram både høy og vann, men så ble han borte lenger enn planlagt, vannet frøs – og det ble nok smått med høy, så da Tomas kom tilbake fant han hesten stivspekt og død.

Inne ved Åsvollbekken oppunder Storsteinsfjellet hadde Tomas sin faste overnattingsplass på sine vandringer til og fra Meråker. Jon Kulås, f.1921 – besøkte denne plassen ofte da han var liten. De eldre kalte stedet for Gammel-Tomas-tella.

Etter noen år der inne i fjellheimen, kom ulykkene tett på Tomas. En dag han kom tilbake fra en jakttur i Fundsjødalen fant han sagstua nedbrent. Han undret seg nok litt over dette, men flyttet så til en ny sagstue ved Elgsvadet. Det samme gjentok seg der. Og som om det ikke var nok, skjedde det på nytt en tredje gang. Mistankene kom. Var det noen som ville ham ondt? Det er nok ingen tvil om at mange så på Tomas som en kjeltring. Han ble på sitt vis utstøtt – en uønsket

person, slik vi kjenner det fra mange bygder og dalfører på den tiden. Datidens normer var ganske så firkantede. Tomas og likesinnede passet ikke inn. For folket og det gode selskap var det greitt å ha noen å skylde på. Og det gjorde ikke saken enklere at rykte fortalte at Tomas var så utrolig sterk. Han ble en "fryktet" person, slik blant annet Hans Rotmo (Vømmøl) betegner ham i sin vise om Gammel-Tomas.

Tomas bygde seg en koie ved Rauberget. Etter alle brannene, ble han mistroisk, folkesky og var av seg. En vinter raste det en storm i 14 dager til ende. Fremme i bygda hadde de verken sett eller hørt noe til ham på flere uker. Bengt Vigdenes og John Klipen tok seg derfor innover en dag for å undersøke hvorvidt Tomas fortsatt var i denne verden. Det var da meget nære på at Bengt hadde forlatt den samme verden, for da han nærmet seg koia, stakk pipa på børsa ut gjennom sprekken i døra – og det var nok like før at Tomas hadde trukket av. Han var fryktelig redd at noen skulle komme og brenne ned koia hans.

Etter hver gikk Tomas kun under navnet Gammel-Tomas. Han anskaffet seg en hund. Denne lærte han opp til å gjøre flere oppgaver. Det oppstod naturligvis et sterkt bånd dem imellom, og fra den dagen ble de uatskillelige.

En sprengkald vinterdag brant koia til Tomas ned. Det var nok hans egen skyld. Ikke desto mindre holdt det på å koste ham livet. De måtte til bygda, skulle både han og hunden berge livet. Koia stod ved ei råk. Men Gammel-Tomas hadde ikke noe valg. Ut måtte han. Den ene skoen hadde blitt forbrent i kampen med flammene, slik at den sprakk. Så der vasset og slet Tomas seg gjennom vinternatta barfoot. Livet hang i en meget tynn tråd. Men hans tid var ikke kommet. Om morgenen kom han blodsprengt og utslitt ned til Øveraunet.

Tomas slo seg til nede i dalen, nede i bygda. Han fikk tillatelse til å sette opp ei koie i Blisterdalen, like ved Vigden. Blisterdalen er av de minst egnede plassene. Her er det bratt, kaldt og med vanskelig atkomst. *Det gode selskap* unte ham ikke bedre.

Ofte måtte Tomas benytte ski for å ta seg frem. En gang kom han på ski tilbake fra Flora. Oppe på meisen hadde han noen lange solide emner til nye ski. De lå på tvers av ryggen. Da han kom rennende nedover fra Kulås og skulle ta retningen gjennom gårdstunet på ”Kristenrommet” (Tømmerås) – kunne han fulgt sin frelser til korset slik navnet på rommet indikerer. For her feilberegnet den godeste Tomas seg. Han trodde nok han hadde bedre klarning mellom husene enn han hadde, men de lange treemnene på ryggen stoppet ham brutalt og effektiv. Han ble nesten bokstavlig talt korsfestet.

En vårbar dag måtte Tomas nedover dalen et ærend. Hunden ble igjen som vaktbikkje. Den lå utenfor koia i Blisterdalen og ventet. Men denne gangen skulle den få vente lenge. Tomas kom aldri hjem igjen. På veien oppover hadde han plutselig blitt syk, og måtte ta inn hos Brod Moen. Da vertsfolket skulle se til ham om morgenen, var han død.

Det var bare et vesen som sørget over Gammel-Tomas. Det var hans trofaste hund. Kveld etter kveld kunne det høres en jamring gjennom duren fra Forhølfossen. Hunden søkte sin mester. Da ismassene den våren brøt seg forbi, var det noen som mente de så et vesen, trolig en hund, - ute på et isflak. Sannsynligheten er nok stor for at det var hunden som så etter Tomas, slik den hadde gjort det tidligere. Denne gangen var flommen så stor at hunden nok ble et offer for naturkreftene der isflakene danset utfor Storfossen. Der møttes de kanskje på nytt – på de evige jaktmarker, Tomas og hunden hans.

